

ZÜBEYDE

İsmet Çetin

“Kahramanmaraş'ta arama kurtarma ekipleri, enkazdan gelen ses sonrası, 8 yaşındaki Zübeyde'ye 61 saat sonra ulaştı. Zübeyde, kendisini kurtarmaya çalışan ekip üyelerinin nasılsın sorusuna...”

- “Sarı Özek Bozkırlarının uçsuz bucaksız sonsuzluğunda dünya yeniden yaratılmakta.” der Aytmatov. Bozkırı yaşayan evreni tanır, hayatı da bilir. Göz alabildiğince uzanan ulu bozkırın sonsuzluğuna açılan kapıların arkasında olabildiğince çok insan vardı ve herkes her şeyi bilmek isterdi. Bilmek düşüncesi, insanoğlunun açık mekândan kapalı mekâna geçiş döneminde, açık mekân insanı ile kapalı mekân insanı arasında bilgi taşıyıcısı bilge insanların bilgiçliklerinden türeyen bir bilgi idi. Belki de insanlık tarihinde bilge öğretmen tipinin ilk örneği Korkut Ata idi. O doğarken karanlıklar içinde kalan dünyada ağıtlar evreni kucaklamıştı. Turan düzlüğünden başlayan haykırışlar bir doğumun muştucusu, insanoğlunun acısıydı.

Beş Deniz Yaylası'nda, Amanos, Binboğa, Beydağları günü saklamış, ufku kapatmış, varlığı akşamın karanlığına mahkûm etmişti o zaman... Dünya kendi hâlince durup duruyordu öylece...

İnsanlığın bilmediği, bilmediği için de ilgilenmediği yer ve zamanlarda olan biteni kendi dışında sayar. Kimsenin doğrudan veya dolaylı olarak etkilenmediği doğa olayları kendiliğinden olup biter. Ya insanlığı olumsuz olarak etkilerse? Afet olur, felaket olur, deprem olur, tufan olur, kıyamet olur. Kıyamet ki ne kıyamet. Dünyanın sonudur o dem. Kendi varlığına sevinemeyen kişiöğlü gidenlerin ardınca kıyameti yaşar, kıyameti tasavvur eder. O zaman bilgiler bilgilerini ortaya kor, bilgilerince bilgi üretir ve insanlığı bilgilendirirlermiş. Bazen Korkut Ata bilgeliği, bazen Sokrates bilgiçliği, bazen Farabi düşünceyle yayılır bilgiler.

O, bu bilgileri almak için daha küçüktü. Hiçbir anlamı yoktu onun için... Bilgi-
lenmek, bilmek, bilgi, bil... O an bilgi umurunda mı sanki...

*O, o anda, tam da o kısa mı kısa zaman diliminde, sekizin sonsuz katı zaman aralı-
ğında ne bunları düşünecek zaman buldu, ne yaşı gereği bilgi umdu, ne de... Umur-
samadı bilgiyi ve söyleyeceğini söyledi o zaman bilgililere...*

Nemrut Cendere'den geçememiş, İbrahim'e ateş kâr etmemişti o zamanlarda. Ruha'nın Urfa'ya döndüğü, Melita'nın Malatya'ya evrildiği, Amanosların Cebel-i Bereket olduğu demde, Antakya'nın Hatay'la müjdelendiği anda, "Maraş Maraş derler/Bu nasıl Maraş/Al kızıl kan içinde can veren kardaş" türküsünün yakılmadığı, gün kızılığı olmadığı, kişinin kaosu bilmediği, kendini bulmadığı uyku zamanında...

Arkaik Batı'nın zihin dünyasında Kara saçlı Poseidon, kararmış gökyüzünden kızıl bakışlarıyla yeryüzüne hınçla bakıp eline aldığı üç uçlu mızrağı ile yerleri delik deşik edip insanlığın lanetini üzerinde toplarken doğuda, Japon adalarında dünyayı ve dünyanın umurunu üstünde taşıyan Balık Namazu -nedendir bilinmez- silkinir yeri göğü birbirine katar, insanlığı felaket deryasına atar.

Eskimo düşüncesi, kendi hayatlarını dünya hayatıyla aynileştirir, uçsuz bucaksız kar deryasının üzerinde sessiz çığlıklarıyla kayan kızaklarını çeken Seppala cinsi köpeği yeraltına indirir, Tanrı Tuli'nin sürdüğü kızıağı çektirir ve arada bir pire istilasına uğrayan Seppala, ahenkli yürüyüşünü bozar, silkinir, silkelenir ve yer yerinden oynar.

Türk mitik düşüncesinde yer gök yaratılır ve dünya balığın üzerine konur. Hikâye bu ya: "Tanrı Ülgen durmamış, ayrıca vermiş salık/Bu dünyanın yanına, yaratılmış üç balık/Bu büyük balıkların, üstüne dünya konmuş/Balıklar çok büyümüş, dünyaya destek olmuş/Dünyanın yanlarına, iki de balık konmuş/Dünya gezer olmamış, bir yerde kalıp donmuş/Bir başka balık ise, yere gerilmiş imiş/Kapkaralık kuzeye, başı çevrilmiş imiş/Ortadaki balığın başı tam kuzeydeymiş, Tufan hemen başlarmış, yönü az değişseymiş."

O, masal dinlemiş, masal okumuş, ilkokul kitaplarından dört işlemi öğrenmiş. Belki Pinokyo, Kül Kedisi masallarını biliyordu, Anka Kuşu'na binip Kaf Dağı'nın ardında yaşayan Dev'in alev saçan gözlerindeki kara ışık parıltılarında ki davranışlarını gözlüyor, aydan aydınlık yüzlü masal kahramanının başarıyla kendini başarılı kılıyordu.

Mitoloji, mitik, mit... Bilmiyor ki inansın bunlara.

*O, o anda, tam da o kısa mı kısa zaman diliminde, sekizin sonsuz katı zaman aralı-
ğında ne bunları düşünecek zaman buldu, ne yaşı gereği bilgi umdu, ne de... Umur-
samadı bilgiyi ve söyleyeceğini söyledi o zaman bilgililere...*

İsrâiliyattan İslam dünyasına yayılan ve Türk düşünce sisteminde inançla birleşip kabul gören bir efsane yayılır dalga dalga... Sarı Öküz Efsanesi.

Toplumsal bellekte saklanıp felaket zamanı dünyanın pozisyonunda küçük bir değişiklik olur, balığın yanına öküz konur. Ahmed b. Receb el-Kostantinî'nin tespitleri ilkel düşünce ürünü anlatıları yeniden canlandırır. Dünyayı taşıyan, değil dünyayı taşımak, dünya umurunun ağırlığını da taşıyan öküz, değil dünyayı evreni taşıyacak kadar uludur... Öküz mü? Dünyayı elleri üzerinde tutan Arazmayil adlı meleğin ayakları altında, beş yüz yıllık uzunlukta, iki kulağının arası da bir o kadar genişlikte... Günde bir defa nefes alan öküzün burun deliklerinden çıkan nefesi okyanuslardaki gel-gitleri oluşturur... Sonra mı? Sonra Tanrı öküzün ayaklarını basacak taşları yarattı ki taşlar yerle gök arasındaki mesafe büyüklüğünde... Taşın altında bir balık var ki göreni hayrete düşürür. Asıl hayrete düşüren ise ulu balığın durduğu uçsuz bucaksız deniz... Tanrı korusun, deniz üzre balık; balık üzre taş; taş üzre öküz; öküz üzre Arazmayil olmasıydı evrenin, dünyanın ve insanlığın hâli nice olurdu? Ve en başta deniz dalgalanmasaydı, balık oynamasaydı, taş kıpraşmasaydı, öküz silkinmeseydi, Arazmayil dengesini bozmadan -hiç olmazsa heyecanından- kala kalsaydı deprem denen felaket olur muydu?

Mitle sarmalanmış inanç, inançla sarmalanmış mit... Bilsen bilecek de sonsuz zaman içinde öğrenme yaşı gelmemiştir onun.

O, o anda, tam da o kısa mı kısa zaman diliminde, sekizin sonsuz katı zaman aralığında ne bunları düşünecek zaman buldu, ne yaşı gereği bilgi umdu, ne de... Umur-samadı bilgiyi ve söyleyeceğini söyledi o zaman bilgililere...

İnsanoğlunun ayakları yere basar, yaşadığı çağda, çağın gereği bilgileri yeniden gözden geçirir, yeniden bilgilenir, eski bilgilerini inkâra yeltenir, başaramaz... İlkel diye düşündüklerini mukaddes saydığı belleğine hapseder, gelecek kuşaklara armağan olsun diye saklar özenle... Afeti görür, felaketi yaşar ve gerçek -ya da kendince gerçekleştirdiği- dünyaya yoğunlaştırır dikkatini. Gemi misali bir dünya tasavvur eden Thales, denizin her dalgalanışının depremi oluşturduğunu söylerken Anaksimandros, dünyanın kendi ağırlığına dayanamayıp zaman zaman ezilip kırıldığını söyler. Aristoteles, yer kürenin içinde bulunan boşluklara dolan yağmur sularının toprakla buluşmasından sonra gelişen olaylar zincirine bağlarken depremi, Mutahhar b. Tâhir el-Makdisî, Aristo'nun görüşlerini tekrarlar âdeta. Onlara göre kuru olan yeryüzüne düşüp yer altına inen yağmur damlaları buharlaşıp yeryüzüne çıkarken sert zemine her çarpması sarsıntı olarak insanlığın felaketi olur. Zekeriyâ el-Kazvîni, Türk mitik anlatısındaki insanoğlunun bencilliğiyle ağzına sakladığı toprağın yeryüzüne saçılıp yeryüzü şekillerinin oluşumunu fizik kanunu ile izah edip dinî bilgiler ile yeniden donatır, yeni bilgi olarak dönemin insanlığını bilgilendirir.

Gün batımının vakti geçmiş, evrenin sessizliği geleceğin habercisi, hayatın sonsuzluğunu müjdeliyordu... Ki o zaman oldu olacaklar, ışıklar içinde

karanlıklar bastı kocaman dünyayı, sonsuz sayıca ağzından ateş saçan ejderhaların ışıkları karanlıklara boğdu evreni.

Kaostan kozmosa dönüşen evrende insanın bilgi alanı hep dönüşür. Kimi zaman inançlar unutulup mitik anlatı hâlini alır, sakladığı bilgiler kutsal bellekte saklanıp gerekli zamanlarda özenle sandıktan çıkartılıp yeni bilgi alanı oluşturulur. Kimi zaman kaos da kozmos da unutulup gerçek dünya görülür ve gerçek dünyada gerçek bilgiler üretilip bilgiye muhtaç insanlığa bilgi olarak aktarılır.

O bunu öğrenecek zamanı yaşamamıştı sonsuz zamanda...

O, o anda, tam da o kısa mı kısa zaman diliminde, sekizin sonsuz katı zaman aralığında ne bunları düşünecek zaman buldu, ne yaşı gereği bilgi umdu, ne de... Umur-samadı bilgiyi ve söyleyeceğini söyledi o zaman bilgililere...

Başını kaldırıp gökyüzüne baktı bir zaman. Gökyüzü mü? Gökyüzü ince kum tanecikleriyle doluydu hep. Yıldızlar kum taneciği olmuş, bulutlar griye dönmüştü. Ne ay ışığı ışıtmadaydı kararmış evreni ne de güneş nur saçmaktaydı artık. Gökyüzü görünüyordu kum taneleri gibi...

Gökyüzü yarılıyordu, gökyüzü yırtılıyor, gökyüzü ufalaniyor, ovalanıyordu... Gökyüzüne vurulan her darbe evreni sarıyor, daracık dünyada gökyüzü daralıyordu. Gök ile yer yaratıldığında iki arasında yaratılan Altın Tağ yıkılmış, kara tösler çevreyi kuşatmış iyeler sığınacak yer bulmuş olmalı ki her biri bir yana gitmişti. Evren küçülmüş, dünya küçülmüş, yıldızlar gökyüzünü doldurmuştu kum tanecikleri gibi. Gün, hafta, ay, yıl kaybolmuş; zaman yitmiş, güneş sönmüş, ay küsmüştü... Düşünceler de bunlarla beraber kaybolup gitmişti. Yalnızlık içinde bir O vardı evrede ve bir de O vardı yeniden. Aydınlık bekledi, tozlaşmış bulut içinde yalnızlığıyla yalnızlığını düşündü ikisi birlikte. Yine yalnızlığa gömüldü sonsuza dek.

Nemrut kinini kustu, Gâvur Dağları'ndan Bey Dağları'na ateşler üşüştü, Amnoslardan kopan feryatlara velvele düştü. Nefesler tutuldu, can geldi, can gitti, ümitler bitti derken...

O sonsuzluğu da, evreni de, evrende olup biteni de, bulutları ve bulutların renklerini öğrenme çağını henüz yaşamamıştı.

O, o anda, tam da o kısa mı kısa zaman diliminde, sekizin sonsuz katı zaman aralığında ne bunları düşünecek zaman buldu, ne yaşı gereği bilgi umdu, ne de... Umur-samadı bilgiyi ve söyleyeceğini söyledi o zaman bilgililere...

Gök yarıldı, yıldızlar bir bir döküldü başından aşağı. Yıldızlara gri bulutlar eşlik etti toz bulutu olup. Yıldız yağmuru gözlerini doldurdu, nefesini tıkadı, ciğerleri bulutlarla doldu o zaman. O zaman gökyüzü yarıldı ve başka bir dünya, başka bir evren görüldü gözüne. Devler vardı başka evrende, başka devlerdi bunlar. Okuduğu, dinlediği masallardaki devler gibi değildi bunlar. Bilgileri

---

ile bilgeleşmiş, koca yürekli, koca elli devlerdi hepsi. Ellerini uzattılar bir an parçalanan gökyüzünün ardından. Kocaman elli, kocaman yürekli devler dünyasına girdi asırlar sonra. Nasıl geldiler, nasıl dünyasına daldılar, nasıl ellerini tuttular anlamadı o. Dünyanın penceresinden girmişler meğer. Başka bir evrenden, başka bir zamandan, başka bir âlemden gelmiş devler ve...

O, o anda, tam da o kısa mı kısa zaman diliminde, sekizin sonsuz katı zaman aralığında ne bunları düşünecek zaman buldu, ne yaşı gereği bilgi umdu, ne de... Umursamadı bilgiyi ve söyleyeceğini söyledi o zaman bilgililere...

O, sekiz yıl, sekizin sonsuz çarpanıyla hesaplanacak bir zaman yaşamıştı o zamanlarda. Kimse yaşayamadı onun yaşadığı zamanı ve inadına yaşamayı seçip söyledi söyleyeceğini. Hesaplanmayacak kadar uzun yıllardır biriktirdiği bilgilerini, duygularını, sevdalarını, şefkatini ve daha da güzel olan kardeşliğini herkese aktardı, öğretti.

O, o anda, tam da o kısa mı kısa zaman diliminde, sekizin sonsuz katı zaman aralığında zaman buldu, bildi, bilgeliğini gösterdi insanlığa ve insanlığın yüzü güldü acılar içinde...

O, kendisini kurtarmaya çalışan ekip üyelerinin nasılsın sorusuna söyledi söyleyeceğini bilgili olup bilgi satan bilgelere inat, kocaman, kocaman değil, evren ve evrenlere sığmayacak ululukta gülümsemesiyle: “*Kardeşim minik, ölebilir. Şurada benim yanımda yatıyor. Onun adı Mehmet Taha, benim adım Zübeyde.*”